

PET SESTARA

Liza, sa binoklom koji se natiče na nos, razvezuje kanapčiće koji se, već natrući od vinogradskih kiša i pljuskova, kidaju i osipaju, i mada je očigledno da se tim napom neće moći obaviti još jedna vezidba, ona ustrajava u svom poslu. Uzimajući kanapčić s jedne gomile pored sebe, dreši ga i ostavlja na drugu stranu.

Bože, bože, sitno grožđe, javlja se u Lizinom poluglasnom mrmrljanju Angelu već dobro poznati lajmotiv. U stvari, od Njene smrti ta poznata tema ostala je bez referena. **Bože, bože, sitno grožđe,** rekla bi Ona, zabrinuto okrećući palčeve među ukrštenim prstima. **Sitno grožđe, sitno grožđe,** dodavala bi Liza, ne samo zabrinuto, nego gotovo preplašeno, dajući posle kratke stanke podršku materinoj strepnji. Zatim bi obe, sedeći predveče na klupi na sokaku, opet začutale kao što su čutale i pre ovog zajedničkog monologa.

Angela dobro zna da taj lajmotiv nema realnog značenja u odnosu na rod grožđa, bilo da je ono odista sitno, ili čak krupno i jedro. Jednostavno, to je način na koji su dve žene, sada Liza sama, izražavale osećanje iteskobe. To grožđe je rod od koga se živi, ali one su ga pominjale ne samo kada bi tukao led, harala je peranospora, ili kad čokot, zaista, ne bi poneo, nego i uvek kada bi se osetile usamljene i kada bi ih ophrvale zle slutnje, ili izmučili ružni snovi.

Ovog puta Liza je zabrinuta, jer Angela opet prenosi stvari iz svoje kuće k njoj, u najblži komšiluk.

Evo, neće on primeti, Angela ispod kecelje izvlači vanglu, ne baš malu, međutim, utisak o celoj njenoj figuri ne menja se mnogo, jer, i kada ništa ne skriva pod keceljom od pogleda radoznalog susedstva, utisak o njenom hlebastu napupe pod stomakom ostaje. Osim toga, iz nabora suknje izvlači još tri flaše ukuvanog paradaja.

Meti to ispod kreveta, obraća se Lizi koja je na ovakve pokušaje stvaranja magazina raznih stvari ispod svog kreveta već navikla, ali ne može da ne zacokće jezikom u znak zaprepašćenja što njena sestra opet, u svom bračnom životu, mora da pribegava ovakvima metodama. U njenim, sasvim maglovitim pojmovima o muškarima, a naročito o muško-ženskim odnosima, postoji ubedjenje da žena protiv zastrašujuće i neshvatljive čudi muškarca ne može da se bori, ali ipak, doduše uz gundanje, zaštićuje sestrju i, ne ulazeći u motive sukoba, smatra da su sva sredstva u opiranju toj, za nju neispitanoj sili kakva je muškarac, dozvoljiva za ženu kao slabiju, žrtvu koja na nejakim plećima nosi križ svetog sakramento braka i

koja, bez obzira na svoje sitne lukavštine, ništa ne može da učini u svoju korist. Zato, sa sažaljenjem, a ujedno i zadovoljna što bračni križ nije sebi natovarila, privata i vanglu i flaše sa paradajzom i, ostavivši svoj posao, nosi to u sobu.

Računajući na siguran azil kod sestre u susednoj kući. Angela, kad god se sporečka sa mužem, počinje preventivno da prebacuje stvari, plašči se da, pri ozbiljnoj svadi, ne daj bože da moram begati, neće imati vremane, a ni pribranosti da prikupi neophodne sitnice i ponese ih sa sobom, a u muževljevu predusretljivost oko kasnijeg ustupanja tih stvari nema poverenja. Naravno, postoji i nešto drugo: ako na vreme uspe da skloni što više stvari, odabranih tako da Blaž ne primeti njihov nestanak, one neće biti podvrgnute definitivnoj deobi i tako je sigurna da će ih, kako bilo da bilo, zadržati. Dakle, ne radi se o naročito poštenoj igri, ali Angela uvek za sebe nalazi opravdanje. **Svi mene žalu,** svi kažu da sam se napatila u svom veku, potkrepljuje licemernim izjavama iz svoje okoline uverenje da je uvek u pravu.

Pod perinom je sakrio štrudle sa jabukama, zaprepašćuje Lizu najnovijim Blaževim nedelom. Teruška, kojoj je bio namenjen u krevet, ispod posteljine sakriven tanjur sa kolačima, radi u kući i nije lišena gaudine pažnje kao ne već mlađa udovica, ali još uvek privlačna ženska. Angela i nije naročito ljubomorna, smatrajući da sve ostaje u okviru kuće, familije, da ne spada u afere povodom kojih svit svašta divani i pokaziva prstom, tako da nije pravila velikih scena. Ipak, očigledne Blažove podvale koje su počinjale da se tiču i materijalnih dobara, mada se radilo samo o tanjuru kolača, ljtutile su je.

Pošto je Angela prebacivala pod Lizin krevet i mnoge stvari neophodne za svakodnevnu upotrebu, čim bi se situacija u kući malo primirila, ponovo je počinjala sa njihovim prebacivanjem, opet kriomicice od muža, ali sad u suprotnom smeru. Iz sestrine kuće u svoju selila je stvari, od onih koje su se mogle sakravati pod keceljom, kao što su razne šerle, tanjiri, čaršavi i flaše sa kompotom ili pekmezom, pa do onih koje su se morale transportovati po mraku, uz savezničku pomoć, kao što su čabrice sa mašču, džakovi krompira, ili zalihe plavog kamenja. To prenošenje iz jedne kuće u drugu i nazad bilo je za Angelu sasvim razumljivo i normalno, sastavni deo njenog bračnog života.

Ja imam svoga križa, furtom traži čiste bele gaće i belu košulu, tužila se Angela, ne mireći se sa likoškim navikama svoga muža, kad se zna da svi pošteni paori nose po celu zimu isti debeli dukser i porhetke šarene, karirane i prugaste košulje koje se ne moraju često prati. **Uvik oče da je akoratan,** tužila se na njenog pedantnost, ne samo u odjevanju, nego u svemu što radi, smatrajući potrebu za urednošću i čistoćom, skladom i tačnošću neoprostivom manom, čak nečim direktno upravljenim protiv nje, da bi se u životu zlopatila i ispaštala. Kao deo muževljeve torture primala je i sugestije da se ondulira, ili da sašije novu haljinu, pa čak i njegove poklone, parfeme i fine žanilske šalove, ostavljava je u dolju ladlu komode, privržena komotnoj, ishabanoj, svakodnevnoj odeli u kojoj se osečala prijatno i nesputno.

Troma, uvek ostajući pri starijim navikama, ne pokazujući zanimanje ni za što, što bi moglo da joj život izmeni, ispoljavanja Blažove vitalne energije primala je sa nerazumevanjem i sa osudom. Pun želje da prednjači, da se bori i da se, u svemu što radi, približi savršenijem, uhođanost u njenom komotonu, skoro nagonski isprogramiranom svakodnevnom življenju smatrala je večitom kočnicom i ograničenjem. Ali možda je njegovom temperaturom, koji je naprsto tražio prepreke, bila i potrebna neutralizacija. Angela se nije nikad žurila, niti pokazivala strasti, osim u prepirkama. Zato je tako često i dolazilo do itransporta stvari pod Lizin krevet.

Jedino jezik ti radi, furtom klocaš, tvoja uvik mora biti poslednja, Blaž je uvek rezignirano rezimirao rezultat njihovih uobičajenih čarki.

Dešava se da je u rano jutro, odlazeći za fabričkom sirenom, stanari pronađu kako leži, samo u tankoj spavaćici, u baštici, gde iz lukovica tulipana kreću prve klice kroz trulež jesenašnjeg lišća. Ne znaju da li se onesvestila, ili zaspala u svojoj nejasnoj mesečnjaku noćnašnjoj štrenji, da li bežeći od nesanice ispod visoke tavarice svoje robe, da li spasavajući se od ružne more i mučeničkog, punog buncanja sna. Ne znajući gde je, Rezika bi ih izgrdila što je uznemiravaju, zaklanjajući laktovima karnere oko izreza na spavačici, ali najzad, uz prigovore i gunđanja, dozvoljavala bi da je uvedu u kuću.

Preko dana, kapija je širom otvorena i radoznali pogledi sa ulice prodiru do šupskih vrata, čija su oba krila takode otvorena, zakrčena kakvim četvrttonskim kamionom koji kreće sa zaglušujućom bukom od početnog davanja gasa kroz oštetećeni auspuh, u metežu drugih kamiona i putničkih automobila u ogromnom poplavnom gvoritu, koje je izdato za mehaničarske servise i automobilske garaže.

Dok je posmatrala, sa laktovima naslonjenim na jastučiću svog šaufenstera, kao na kakvoj većitoj pokretnoj traci, automobile što se čas pojavljuju, čas ne-staju, sve joj se činilo da su to igračke na dečjoj pisti, besmislenoj stradi, koje su zujanjem, preticanjem, sudaranjem i prevrtanjem mogu da deluju i uznemirujuće, ali ona distanca od par metara, između spokojnog izloga njenog izboženog prozora i ceste, davala joj je sigurnost.

Međutim, ovo prodiranje benzinskih bubašava u njen dvorište narušilo je svaku iluziju o raznobjojnim maketicama u pokretu i sve se pretvorilo u užasno kloparanje pokvarenih delova, u šištanje ventila, smrad pregejanih guma, šofersko mehaničarsko nadvišivanje sa zvrdanjem mašina i groktanjem motora. U kratko-trajnim, na marginama te buke preostalim trenucima tišine, sve je ličilo na zatišje posle pustošenja, ali Terezija je bila oduš umorna da bi se, kao nekada, mogla mirno udubiti u uobičajeno pobožno štivo. Nervozno je trljala rukama čelo, prelazila iz jedne robe u drugu, stalno zaboravljajući kojim poslom, ljudito se vraćajući, dok i sama ne bi počela da stvara buku, lupajući vratima i energično zatvarajući prozore.

Ulaženje automobilskih točkova itamo gde su ulazili samo kolski, pretvaranje štale u garažu, a šupe u radionicu, benzin umesto mirisa mleka u muzlici, i umešto mirisa komine koja previre u kacama, to je u njenu starost unosišo neku vrstu zabune i buntovnog nezadovoljstva. Nekažnjeno krše se nepisani zakoni. Povreduje je sumnja da to što se tako lako menja možda i nije bio nikakav zakon, nego zabluda, sve što ima, sada posle dugotrajnog života, čini joj se kao šačica krhotina ustaljenih, većih stvari.

I krov se već ustalasao, kao od neke podvodne sile, koja rije u kući, ne nadivši zidovima, ali, neprestano udarajući u tavanici, podriva je odozdo, tako da koreni čuvarkuće, koji se grčevito hvataju za crepove što već klize i rodino gnezdo na dminjaku deluju nesigurno, kao da tek što nisu odneseni stihijom povodnja, nad olucima koji se već dotrajalo odlupljuju i propuštaju vodu.

Noćas je razgovarala sa časnama. Glas sestre Veronike, njena melodična ije-kavština kao cvrkutanje, smirivo ju je. **Konačno sam zaspala**, pomisli, međutim, ugledavši njenu kerblju, sa kojom je obično dolazila, seti se Tončkihino nezadovoljnog zajedanja, **Opet su ti sve pokupile one rajske ptice jajarice** i podiže se iz kreveta da za časnu doneše sve sa gnezda. Zadrhavaš nesvesno, već u dvorištu, pozuri da oseti toplinu u perju uznevnireni kokošaka i mlačnu toplinu jaja.

Medutim, to više nije glas sestre Veronike, dobro je čula, to madarski govori Ursula u klosteru u Novom Sadu, opominje devojčice da se pripreme za ispoved. **Šta će opet reći da sam zgrešila**, nade se u neprilici, tresući se od hladnoće i treme, **prošlog puta sam izmisnila da sam se svadala sa Margitom, već sam jedanput rekla da sam zgrešila što sam ubila buvu u košulji**, prestraši se od pomisli da je dva puta, sмиšljajući i tražeći grehe, slagala.

Potriči za devojčicama da se sakrije u jasmin u konviktskom vrtu, da se dogovore što će koja reći. Užasnu se na Katičinu ideju, **Reći će da sam se tuširala gola, bez košulje za kupanje**. I sa mirisom jasmina pomeša se, kao kakva sanjarija o nepoznatom, još poneka pomisao na grehove, nemoguće, neizvode među inter-natiskim zidovima, sve uz nervozno hihotanje zbog treme pred ispovešću, ali i od nestreljenja pred grešnim mogućnostima koje će ih kasnije, na ovom svetu, vrebati na svakom koraku.

Osećajući bol, ležeći, kako se spotakla o drvene stepenice kojima se silazi sa terase, kada je još čula hihot devojčica što su se razbežale, a samo ona ostala zbog pada i okrvavljenog kolena, još uvek je povezivala tu bol sa realnošću sna, a ne sa klizavim od kiše, mračnim, opustošenim dvorištem svoje kuće u kome se našla ne znajući kako, pa, pokušavajući uz napor da se pridigne, pomisli da posle onog pada u belom snu, kao neki negativ dolazi ovo mučno i bolno pridizanje u novom, od kišnih isparjenja teškom snu predjutnjara.

Ne razlučujući lako šta je java, a šta bunovno prividenje, isto tako teško je razlikovala žive od mrtvih, kad su joj i jedni i drugi podjednako poznati i javljaju se u sećanjima i u snu sa pokretima na koje je navikla, sa izrazom lica koji bi mogla i predviđati, sa rečima koje u sebi imaju toliko svakodnevog.

A šta radi mama? pitala bi, trgnući se iz trenutačne odsutnosti, želeteći da se, tobože, zainteresuje, da se vrati sagovorniku.

Pa tetka Terezija, kako ne znate, i vi ste bili na sarani, rodaka bi počela šmrkati u maramicu, ima već dve godine ...

Ali taj obrt nije Reziku zbumnjivao, niti posramljivao zbog staračke rasejanosti. Dozvoljavajući da svi koje zna i koji su joj bliski budu mrtvi i posahranjivani, i sama sebi morala bi priznati da je vreme za umiranje. Naprotiv, otprativši nekog do večne kuće, trudila se da to što pre zaboravi.

Na Katkinom licu pojavljuje se izraz koji nikad nije namenjen nekom od rodbine ili od lica iz njene bliže okoline, nego gotovo isključivo **veličasnom**. Usta, većito stegnuta, kao kakvim sfingterom namrgodenosti, razilaze se sada u stalnom hihotanju i otkrivaju desni bez ijednog zuba. Nekada su se mogli videti nagoreli crni krnjaci, ali oni su se izmeli, istrošili, iskrnjili do kraja, sasvim nestali. Katka, u svom nepoverenju prema spoljnjoj svetu i u strahu od svega van njene kuće, nikada se nije usudila da ode zubaru, mada je postojalo doba kada su se zubi kvarili, dubili se do nerva i boleli i kada su joj vilice oticale. Imala je više povrjenja u Zubarska klešta vremena. Posle nekoliko dana njenog prodronog jaukanja, bolovi bi se smirivali i zubi su nastavljali da se drobe i mrve neosetno.

Hihotanje prelazi u mazni grleni grčaj, **U gospodinovu baštu će ja, u gospodinovu baštu**, ali ovlažene očice slijaju i ne može se povjerovati da se Katka ozbiljno brine, nego sve je to poslednja kocerija starih žena, kocerija sa smrću. **Gospodinova bašta** u njenom bezubom hihotu i maznom grčanju poslednji je mogući izazov žene koja želi da joj se polaska, da bude utešena, da joj se otklene strepnje, već i te kako realne, ali kojima ona ne želi da se preda. I kasnije, kada su sve sestre već davno poumirale, pa i neke mlade, još uvek je koketirala, **Sad sam ja na redu**, hranedi se ljubaznim razuveravanjima iz svoje okoline.

Oni rastu u nebo, a ja u zemlju, pokazivala bi na decu, sve manja i sitnija.

Jav gospodine, jav gospodine, kliše njenog ulagivačkog jaukanja u obletanju oko paroka pozajme široku intonacionu skalu. Ide se od onog **jav gospodine** kojim kao da od ostarelog, sipljivog paroha, kao trečerazrednog nadomestka za takode sedoglavlj autoritet bogata oca iskukava blaženstvo rajskega naselja i nebeskih andeoskih vizija, kao da je to u moći ovog izradenog i dotrajalog božjeg poslenika i da se kod njega treba samo dobro osigurati, pa do onog **jav gospodine** kojim se, hi-hočući se, brani od komplimenata svom dobrom izgledu, dobrom zdravljem, ili domaćinskim kvalitetima. I postojalo je **jav gospodine** kao strepnja za ishod kakve parohove priče, ili čak prekor nebrizi sa kojom se on odnosi prema svom narušenom zdravljem, ili **jav gospodine**, kao njen jedini prilog učivoj parohovoj diskusiji sa Gašparom, kojog ona nije doraslila, a ipak mora da dà do znanja kako je budno prati i pokazuje zanimanje.

Moraću opet poneti ovog vašeg vina, upozorava paroh na venčić pene koji se obrazovao oko žutog okanceta rizlinga u časi, kao znak kvaliteta vina. **Svakog jutra kad se pričešćujem pomalo, pa ode**, podseća na još sumračnu svakodnevnu zimsku zornicu, kada hrakčući i iskrašljavajući se jutarnje glasno otpevava samo prve dve — tri reči očenaša, a u nerazaznativom mrmrljanju guta ostalo, preskače u žurbu po koju stranicu molitvenika, a onda polako sipa vino iz kaleža i, ni malo simbolično, otpija kravu gospodinu u dugačkim gutljajima. Ono nekoliko baba bilo što čuči u klupama, navlačeći nazeb od ledenih crkvenih kamenih ploča i nešto dece doseljenika iz katoličkih pasivnih krajeva publika su koja ne može zapravo da oceni kako treba da izgleda ceo ritual i da li paroh treba da otpije samo jedanput, ili i više puta.

I iz Dakova su bili, sa cisternom, da bar oče opet kogod dođe, povezuje Gašpar crkvenu temu sa svetovnom, a Katka se povlači iz razgovora, jer muške briže o neprodatom vinu, po njenoj oceni, već spadaju u političke teme.

I kad prodaš vino — malo novaca, a nije dobro ni kada se dobije zdravo puno, počinje Gašpar da filozofira, na primer, kune sam držao u putunjama, u švajndlama, u buradima, a šta? Mogla je Katka za potpalivanje, ili za pod krvavu,

mesto slame. Ništa se nije moglo kupiti. Da sam bio mladi, okretniji, pa da sam švercovao, Gašpar izaziva paroha. I uopšte, Gašpar se nikada ne povlači pred intelektualcem, kakav je popa, nego se isprisvački drži, podrugljivo zavlaci palac u džep od prsluka, čeka odgovor, dok Štefanović mekeće nešto da bi se izvukao, jer odavno ne čita ni crkvene glasnike i o najnovijim dogadjajima slabu je informisan.

Otpijajući na brzinu rizling, ostavljajući divljenje venčiću pene oko unutrašnjeg ruba čaše za drugu, manje opasnu priliku, Štefanović sluti da će Gašpar preći na razgovor o Frejzerovoj **Zlatnoj grani**. A šta mislite vi, kao jedan obrazovan čovik, o običajima, paganskih naroda koji su slični našima?, jer zapazio je Gašparove naočare, ne poređ dnevno listu, kao obično, nego upravo na toj knjizi koja spada u omiljenu njegovu lektiru. Obećava sebi da će knjigu ipak morati jedanput pročitati i priprema odstupnicu, iskapljajuće čašu do dna, briše usta velikom maramicom sumnjiće čistoće, u koju se posle i ishraknuje, zataškavajući kašljem trentnu zabunu.

Medutim, opasnost je izbegnuta.

Tako mi, dok smo bili ulaneri, svako veče, kad se ulogorimo, dobijemo šator i sveću. Metne se sveća na bajonet, i cele noći u šatoru toplo, prešao je Gašpar na vojničke teme i Stefanović opet primiće čašu. Gašpar će ispričati nešto iz Galicije, ili nešto iz Rusije, a to je znak da je dobro raspoložen. Prelazeći u anegdotiku, napušta svoj večito podrugljivi izraz i ton. Istrpeće, ako treba, i ono o boljevicima, Gledo sam ja Lenjina ko vas sada, niko me i nije držao nekog areštanta, mogu sam ići po celoj Rusiji, mada je tu najmiliju Gašparovu priču o ruskom zabiljenjuštvu već više puta čuo.

Grij je to, grij je to, mrmiljala je, posrtala, gubeći orientaciju, pipajući po nameštaju i zidovima, ne razaznavajući pod dodirom površine, žureći da upali svetlo, prekine slepilo, koga je najednom postala svesna, i da se ponovo okruži poznatim predmetima, u čijem je rasporedu i harmoniji nalazila sigurnost. Pad zavesa, skupljenih velikim mašnama sa svake strane prozora, nasuprot krilima andela sa slikom o blagovesti, velika crna minka marama sa resama preko uglačenih kože kanabeta, na koji je najviše volela da se **zvrne**, odmarajući se, sve je to osećala kao neophodnu potporu da ostane sigurna u svoje svakodnevne navike, da se ne pokoleba pred strepnjom i teskobom.

Grij je to, pomicala na one zapanjene grobove samoubica uz spoljni grobljansku ogradu, odupirući se potrebi da satima zuri u prazno, dok podmukli strah, koji se sve više pretvara u fizičku nelagodnost, razgraduje malo po malo sve na što bi pokušala da se osloni i obrabri. Liza se navikla na pomisao o smrti, njeno prostrano, neispitano vreme poređala je sa prostranim vremenom svoje sanoće, gde nisu važili sati i dani, ali koje je ipak trebalo ispuniti, kao šetalica sata sigurnim i upornim ritmom njenu sobu.

Posle perioda povlačenja u sebe, bilo je kod Lize i perioda nagle otvorenosti. Na primer, vreme slušanja gramofona. Navijala ga je sama, okrećući ručicu, a ako je bio još neko prisutan, sa puno ponosa, likujući unapred zbog zadovoljstva koje će uslediti. Kao što se čulo škripitanje dok je navijala svoju spravu, tako i kada bi se počela okrećati debela ploča, čulo bi se pucketanje, strganje i škripanje, koje je skoro nadglašavalo usporeno mukanje, da bi se tek dnočnje razaznalo da je to, udaranje u žice kakve tamburaške bande.

Tamburaši, sinula bi ponosno, počela bi čak i da cupka. I kada je bila sama po ceo dan je menjala ploče i okretala ručicu, trčkarala po kući za najednom otkrivenih bezbroj sitnih poslova, verujući i sama u svoju užurbanost i hitnu potrebu da još istog dana stigne sve. Ako je bilo nekoga, podsticala ih je na ples, Katku i Gašpara, Angelu i Blaža, ili nekog od mladih, i često je, naišavši na mrgodne otpore, zaplesala sama, otkrivajući trenutnu euforiju.

Gramofonsko ludilo, sestre bi znale da okarakterišu u kakvom se stanju Liza nalazi, svesne da to neće dugo trajati, da će uskoro i gramofon i onih dve-tri ploče u **doljinu ladlu** komode, da će u kući zavladati tišina i da će je zaticati kako sedi ognuti velikom crnom maramom, gledajući pred sebe. Medutim, takva dva stanja ipak su bila samo krajnosti između kojih je Lizin život u mišjem trčkanju po sobama i dvorištu prividno bio u kolotečni svakodnevog.

September — otočtober, september — oktober, mrmiljala je ova ranojesenska imena u vezi sa nekom puzavicom koja u tim mesecima cveta. Zalijavajući svakodnevno taj svoj **september — oktober u kširovima**, otimala se iz letargije i od teskobnih misli, navikavala se na eho prijatne prolaznosti u ovim rečima. Osim **september — oktobra**, sa naročitim pažnjom negovala je još i **noćne frajle**, po ceo dan stisnute ružno u sitnu pesnicu, a tek predveče otvorene, jer celog dana čuvaju svoj eter i aromatična ulja da bi ih pomešale tek predveče sa minisom, od polivanja cveća, vlažne prašnje.

Česte promene raspoloženja kod Lize počele su posle Njene smrti. Ona je sa Lizom uvek bila obzirna, strpljiva, jedino na Nju je Liza mogla da se obrecuje, da se pretvara iako ne čuje što joj Ona govori, da stenje i uzdiše, svakodnevno Joj predočavajući kako pati, prebacujući joj tako što ju je guravu donela na svet, tim svojim svakodnevnim poluglasnim čangrzanjem. Ali u nastojanju da korozijom svojih večitih sitnih otpora i svojom stalnom namrgodenosti razjede Njenu sigurnost i strpljenje, trošila je svu svoju zlu volju, tako da to često više nije ni bila zla volja, nego malo glume, jednostavno, način ponašanja prema Njoj, koji je Ona razumevala i od Lize podnosila.

Ostavši sama, pred besmislenošću svakog gundanja i inata, kao da je otvorila duboku brazdu do vlastitog ja, napustila zavaravajuću igru prebacivanja drugima. Znala je po ceo noći preleplati budna, zagledana svojim ribljim očima u neravnine i senke na belo okrećenoj žbuki tavanice. U mraku su se na tom planu stvarale slike, menjala se oblija jedno u drugo, a u postelji, u čaršavima, osećala je kako se stvaraju nabori, kako je platno grubo i izgužvano tamno gde leži, pokušavala je, ne uspevajući, da izravna plahite, namesti pokrivač, sva ta posteljina kada da je počela da živi predimenzioniranim prisustvom.

A sve što remeti san noću, a redosled uobičajenih radnji i misli danju, to preispitivanje sebe i vodilo je iz krajnosti u krajnost. Ležeći tako, mršava, sa licem nepravilnim kao u iskrivljajućem ogledalu, osećajući pod Štingerajima noćne košulje tanke koščice svojih butina, pošto preko dana često nije imala volje da sebe kuva, pa ni da jede, činilo joj se, u čistoti gladi, da će, pomakne li se, izgubiti telesni oblik, bez snage da se pokrene u jastucima.

Jutro bi je zaticalo kako, pomirena sa sobom, čutljivo zaliva svoje, ružne kao prevrнутa čarapa, stisnute cvetove **noćnih frajli**.

(odlomak)